

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Демиденко Л. М., к.е.н.

Полтавська державна аграрна академія

Мета статті полягає в формуванні концептуальної моделі забезпечення стійкого розвитку підприємства. У результаті дослідження було визначено, що управління стійкістю має включати наступні ознаки: швидке реагування на зміни зовнішнього середовища, що загрожують стійкому розвитку; певну організаційну структуру, засновану при принципах стійкого розвитку; володіння необхідними ресурсами для прийняття рішень в області стійкого розвитку; методи та прийоми управління в межах концепції стійкого розвитку; відповідність системи управління міжнародним стандартам в області стійкого розвитку; наявність інформаційної бази і сучасних засобів її обробки, достатніх для ведення політики стійкого розвитку. Зазначено, що основними принципами стійкого розвитку підприємства є цілеспрямованість, цілісність, динамічність та адаптивність. Розроблено концептуальну модель забезпечення стійкого розвитку підприємства, що складається з наступним підсистем: цільової, забезпечення, функціональної та управління.

The purpose of the article is forming the conceptual model of sustainable development of enterprises. The investigation determined that stability management should include the following features: rapid response to changes in the environment that threaten sustainable development; specific organizational structure established by the principles of sustainable development; the possession of the necessary resources to make decisions in the field of sustainable development; methods and techniques management within the concept of sustainable development; compliance management system to international standards in the field of sustainable development; the availability of the information base and modern processing sufficient to conduct a policy of sustainable development. It is noted that the basic principles of sustainable development is a commitment, integrity, dynamic and adaptability. It is worked out the conceptual model of sustainable development of the enterprise, which consists of the following subsystems: purpose-oriented, assurance, functional and management.

Постановка проблеми. Сучасна економічна ситуація характеризується непередбачуваністю та великою кількістю дестабілізуючих економіку чинників. У підприємств, що функціонують у цих складних умовах, виникає багато проблем, пов'язаних не тільки з забезпеченням позитивних економічних результатів, але й з самою можливістю залишатися на ринку. Тому на сучасному етапі розвитку економіки актуальним є питання стійкого розвитку підприємств, так як чим вище стійкість підприємства, тим меншим є ризик виникнення незапланованих результатів роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика забезпечення стійкого розвитку висвітлюється в чисельних працях таких зарубіжних та вітчизняних вчених як: С. Анпілов [1], З. Батирмурзаєва [2], О. Гавриш [3], Л. Корнійчук [4], Н. Кульбака [5], В. Оскольський [6] та ін. Разом із тим, потребує уваги питання аналізу концептуальних підходів до забезпечення стійкого розвитку підприємства в сучасних умовах.

Постановка завдання. Метою статті є формування концептуальної моделі забезпечення стійкого розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стійкий розвиток на дум-

ку В. В. Прохорової можна визначити як збалансовані кількісні, структурні й якісні зміни, що відповідають цілям підприємства й ураховують обмеження, що накладаються зовнішнім середовищем і потенціалом підприємства [7].

Аналіз сучасного стану економіки показує, що ринкові умови висунули на перший план завдання стійкого розвитку підприємства. Існуючі на сьогоднішній день проблеми не можуть бути вирішені без формування механізму, що забезпечує стійкий розвиток підприємства. В основі такого механізму повинна бути стійкість підприємства, яка забезпечується за рахунок глибоких трансформаційних процесів, що піднімають господарські взаємовідносини на новий етап розвитку, що наділяють їх новим якісним змістом і роблять їх більш життєздатними та ефективними. При цьому змінюються цілі, пріоритети, рушійні мотиви, економічні відносини, форми їх прояву, поведінка господарюючих суб'єктів, їхнього зв'язку. Це означає, що підприємство вступає в новий стан, в нову стадію суспільного відтворення, яка характеризується переплетенням зв'язків, що відповідають збалансованому та ефективному розвитку економічної системи. Інакше кажучи, підприємство вступає в певний структурний і організаційний оптимум господарської системи, сутність якого – особлива форма здійснення відтворювального процесу, що відрізняється якісно новим рівнем пропорційності та збалансованості.

Однією із головних проблем збереження стійкості та розвитку підприємства в сучасному нестабільному середовищі є проблема управління стійкістю. Некомпетентне керівництво підприємством є першопричиною його банкрутства та виходу з ринку. Тому, необхідно організувати управління підприємством таким чином, щоб гарантувати його стійкий розвиток, не дивлячись на негативний вплив ззовні, тобто управління стійкістю має включати наступні ознаки:

- швидке реагування на зміни зовнішнього середовища, що загрожують стійкому розвитку;
- певну організаційну структуру, засновану при принципах стійкого розвитку;
- володіння необхідними ресурсами для прийняття рішень в області стійкого розвитку;
- методи та прийоми управління в межах концепції стійкого розвитку;
- відповідність системи управління міжнародним стандартам в області стійкого розвитку;
- наявність інформаційної бази і сучасних засобів її обробки, достатніх для ведення політики стійкого розвитку.

Основними принципами стійкого розвитку підприємств є наступні:

- цілеспрямованість: досягнення такого співвідношення між елементами, при якому у підприємства будуть зберігатися довгострокові стимули стійкого розвитку;
- цілісність, що досягається на основі єдності наступних функцій: здатність відтворення, доповнення недостатніх елементів і перетворення в якісно нову систему, збереження фінансової рівноваги. Принцип цілісності є чинником, що визначає результативність діяльності підприємства і його фінансову

стійкість. Йдеться про збалансованість і пропорційності елементів його діяльності: операційної, інвестиційної та фінансової;

- динамічність: зміни в одному з параметрів діяльності підприємства, як правило, призводять до змін в інших. При цьому в кожний момент часу підприємство характеризується певним набором показників, які відображають ефективність його виробничо-фінансової діяльності. Вектор стійкого розвитку підприємства дає можливість в конкретний момент часу визначити стан підприємства;

- адаптивність: підприємство, як відкрита система, має бути адаптивним, тобто пристосовуватися до зміни в зовнішньому середовищі для того, щоб продовжити стійкий розвиток на довгострокову перспективу. Зовнішнє оточення є джерелом проблемних ситуацій у діяльності підприємства, які слід своєчасно виявляти для прийняття адекватних рішень. Основною умовою адаптивності є гнучкість стратегічного управління підприємством.

Варто зазначити, що здатність до адаптації визначається наявністю у підприємства певних ознак, до найважливіших із яких можна віднести:

- самоналаштування, тобто самостійна зміна параметрів функціонування підприємства (збільшення, зменшення чи зміна номенклатури продукції, що виробляється у відповідності зі зміною попиту);

- самоорганізація, тобто самостійне перетворення параметрів функціонування підприємства при збереженні наявних їй якісних характеристик;

- самонавчання, тобто самостійний пошук умов, при яких підприємство відповідає критеріям якості свого функціонування.

Головною проблемою у сфері забезпечення стійкого розвитку підприємства є необхідність підтримання відповідної структури управління в незмінному вигляді, оскільки з часом деякі елементи системи управління припиняють виконувати поставлені перед ними задачі, і поступово структура управління руйнується, наслідком чого є дестабілізація в нормальному функціонуванні підприємства. Зважаючи на динамічність і можливості саморозвитку системи управління, необхідно організувати її структури таким чином, щоб вона завжди виконувала покладені на неї функції у відповідності з цілями й задачами стійкого розвитку. Найчастіше розвиток системи управління не встигає за змінами, обумовленими зовнішнім середовищем, що призводить до дисбалансу всередині підприємства, відставанню його від конкурентів та до інших негативних наслідків. Тому система управління стійким розвитком повинна відповідати вимогам часу та володіти здатністю зберігати рівновагу між структурою системи та змінами зовнішнього середовища.

Ця задача є доволі складною в умовах швидких змін середовища функціонування підприємства та передбачає наявність визначеного потенціалу, що забезпечить досягнення поставлених цілей. Під даним видом потенціалу можна вважати окрему величину прибутку від реалізації продукції підприємства, виробленої при максимальній інтенсивності діяльності, організованої певним чином, що гарантує максимальну величину потенціалу розвитку.

Вищезазначене вимагає формування концептуальної моделі забезпечення стійкого розвитку підприємства (рис. 1).

Рис. 1. Концептуальна модель забезпечення стійкого розвитку підприємства
Джерело: розробка автора

Як видно з рис. 1, для забезпечення стійкого розвитку підприємства особливо важливого значення набуває підсистема забезпечення, що включає ресурсне й інформаційне забезпечення діяльності підприємства, а також інструменти і методи механізму стійкого розвитку підприємства. У свою чергу, до них, на наш погляд, слід віднести: розробку стратегії стійкого розвитку підприємства, використання збалансованої системи показників оцінки діяльності підприємства для виявлення можливостей до стійкого розвитку, стимулювання самоуправління та самоорганізації, аутсорсинг, реінжиніринг, бенчмаркінг тощо.

Інструменти і методи механізму стійкого розвитку підприємства дозволяють впровадити на підприємстві і постійно науково обґрунтовані правила і

процедури побудови та ефективного функціонування підприємства. Методика моніторингу стану та ефективності системи забезпечення стійкого розвитку підприємства дозволяють здійснити її комплексну оцінку, визначити її конкурентоспроможність (порівнявши комплексну оцінку системи забезпечення стійкого розвитку підприємства-конкурента з аналогічною оцінкою на своєму підприємстві), а також визначити «вузькі місця» в системі та намітити заходи щодо їх ліквідації.

Таким чином, процес забезпечення стійкого розвитку підприємства являє собою набір взаємопов'язаних дій, спрямованих на досягнення максимального соціально-економічного ефекту і можливості переходу в якісно новий стан шляхом формування та регулювання відносин з внутрішнім і зовнішнім середовищем.

Висновки. Для впровадження на підприємствах концептуальної моделі забезпечення стійкого розвитку необхідно:

- налагодити моніторинг зовнішнього і внутрішнього середовища, а також постійно здійснювати діагностику ефективності діяльності підприємства;
- проведення аналізу та систематизація дестабілізаторів розвитку підприємства, в якості яких виступають протиріччя, з метою прийняття ефективних управлінських рішень;
- налагодити ефективний процес управління опором змінам;
- впровадження сучасних інформаційних технологій, що підтримують процес забезпечення стійкого розвитку підприємства;
- вибір та постійне коректування методів аналізу чинників стійкого розвитку підприємства.

Створення системи забезпечення стійкого розвитку підприємства дозволить підприємству швидко реагувати на зміни зовнішнього і внутрішнього середовища; знайти кращий час, місце, швидкість і послідовність здійснення змін; завоювати й утримати конкурентні переваги, що забезпечить можливість стійкого розвитку підприємства в середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Анпилов С. М. Научно-методические проблемы функционирования и устойчивого развития предприятий в современных условиях / Анпилов С. М. // Экономические науки. – 2012. – № 5. – С.73–76.
2. Батырмурзаева З. М. Адаптивный подход к обеспечению устойчивого развития предприятия [Електронний ресурс] / З. М. Батырмурзаева // Управление экономическими системами. – 2013. – № 5. – Режим доступа до журн.: <http://www.uecs.ru/otraslevaya-ekonomika/item/2172-2013-05-30-12-44-36>.
3. Гавриш О. А. Институциональні аспекти забезпечення стійкого розвитку підприємств [Електронний ресурс] / О. А. Гавриш, О. О. Бичко // Ефективна економіка. – 2012. – № 4. – Режим доступа до журн.: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1060>.
4. Корнійчук Л. Теоретичні основи реалізації концепції сталого розвитку / Л. Корнійчук // Економіка України. – 2010. – № 2. – С. 72–83.
5. Кульбака Н. А. Сущность и факторы экономической устойчивости предприятия [Електронний ресурс] / Н. А. Кульбака. – Режим доступа: <http://masters.donntu.edu.ua/publ2002/fem/kulbaka.pdf>.
6. Оскольський В. Про економічну політику сталого розвитку в Україні /

В. Оскольський // Економіка України. – 2010. – № 6. – С. 4–13.

7. Прохорова В. В. Управління стійким розвитком підприємства як основа трансформаційних процесів / В. В. Прохорова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 364 – 370.

Рецензент – д.е.н., професор Махмудов Х.З.

УДК 330.341.1:334.716

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА: ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ

Дивнич О. Д., к.е.н.

Полтавська державна аграрна академія

В статті автором досліджено сутність інноваційної політики підприємства, визначено особливості інноваційного процесу в сільському господарстві. Проведено аналіз рівня інноваційної активності підприємств України, у тому числі досліджено структуру інновацій промислових підприємств. Визначено, що формування інноваційної політики слід здійснювати на основі таких принципів: переважання стратегічної спрямованості, орієнтація на потреби ринку, цілеспрямованість, збалансованість, комплексність, планомірність, інформаційна забезпеченість. Автором розроблена послідовність формування та реалізації інноваційної політики підприємства, що базується на використанні трьох основних типів інноваційної політики – наступальної, еволюційної та захисної. До складових інноваційної політики віднесено: маркетингову політику; політику в галузі науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт; політику структурних змін; технічну політику; кадрову політику; фінансову політику та охарактеризовано сутність даних складових. Проведено групування чинників, що впливають на інноваційний розвиток підприємств за екзогенними та ендогенними групами.

Essence of innovative policy of enterprise is investigated in the article by the author, the features of innovative process in agriculture are determined. The analysis of innovative activity level of Ukrainian enterprises is conducted, including the innovations structure of industrial enterprises is researched. It is examined, that forming of innovative policy must be carry out on the basis of such principles: predominance of strategic direction, orientation on the market necessities, purposefulness, balance, complexity, regularity, information ensuring. By an author it is worked out sequence of forming and realization of innovative policy of enterprise which is based on the usage of three basic types of innovative policy – offensive, evolutionary and protective. To the constituents of innovative policy are attributed: marketing policy; policy in industry of research; policy of structural changes; technical policy; trained policy; financial policy and the essence of given constituents is described. The grouping of factors which influence on the innovative development of enterprises after external and internal trends is conducted.

Постановка проблеми. За умов стрімкого розвитку науково-технічного прогресу своєчасне та оперативне впровадження новацій забезпечує гнучкість, маневреність, адаптивність підприємства, а також забезпечує одержання додаткових конкурентних переваг. Для забезпечення конкурентоспроможності, підприємство має постійно оновлювати продукцію та вдосконалювати виробничі процеси, що задовольнятимуть зростаючі запити споживачів. Тому інноваційна політика підприємства має передбачати послідовну цілеспрямовану комплексну інноваційну діяльність щодо зміни будь-якого із елементів підприємницької діяльності. Це означає здійснення пошукової інноваційної діяльності в різних напрямках з подальшим обґрунтуванням окре-